

Карпинский Б.А., Василькив И.Н., Карпинская Е.Б., Шевцов А.Б. Модель устойчивого развития экономики: формирование и сравнительная динамика изменений

Предложен сбалансированный (знаниево-природный) императив к формированию устойчивого развития экономики, который соединяет в единое целое: финансово-экономическую ресурсосберегающую составляющую производства продукции и состояние окружающей среды, при котором устанавливаются ограничения на расходование природно-сырьевых ресурсов и экстернальный вред, исходя из Концепции устойчивого развития. Основываясь на гипотезе, что прирост расходования природно-сырьевого ресурса можно разложить на две составляющие, а также, принимая во внимание, что каждый вид загрязнителя связан с конкретными видами используемых природно-сырьевых ресурсов, сформирована модель устойчивого развития экономики (модель Карпинского-Божко), которая позволяет определять его достижения с экономико-инновационных позиций.

Обосновано в предлагаемой модели разделение научно-технического прогресса на виды: 1-го рода (влияет на конкурентоспособность продукции через повышение эффективности труда) и 2-го рода (влияет на конкурентоспособность продукции через ресурсосбережение), что позволяет оценивать роль НТП с позиции устойчивого развития экономики. Выделено влияние состояния основных средств (в Украине на начало 2015 г. степень износа доходит до 80 %) на инвестиционную привлекательность приватизируемых объектов и финансовые поступления от этого, что будет характеризовать возможности выполнения мероприятий устойчивого развития экономики.

Исходя из необходимости расширения замены импортируемых энергетических носителей отечественным углем (Западный регион Украины) и комплексного учета при этом последствий для устойчивого развития экономики предложено создать Научно-исследовательский институт социально- и финансово-экономических проблем функционирования и развития Львовско-Волынского угольного бассейна.

Отмечено, что устойчивое развитие экономики возможно только на основе системного внимания к науке и активного внедрения ее результатов при надлежащем финансировании (более 1 % от ВВП), однако в Украине за последние годы суммарные расходы на науку составляют 0,7-0,8 % от ВВП, что свидетельствует больше о соблюдении украинской наукой уровня познавательной функции.

Ключевые слова: устойчивое развитие экономики, экономика знаний, модель, сравнение, научно-технический прогресс, валовой внутренний продукт, износ основных средств, ресурсосбережение, окружающая среда, финансирование.

Karpinsky B.A., Vasylyk I.M., Karpinska O.B., Shevtsov A.B. The Model of Sustainable Economic Development: Formation and Comparative Dynamics

A balanced knowledge-nature imperative is proposed in order to form sustainable economic development, which combines into a coherent whole such factors as the financial and economic component of the resource-saving production and the environment in which set limits on the use of natural resources and raw materials and harmful externalities, based on the concept of sustainable development. Based on the hypothesis that the increase in consumption of natural resources and raw materials can be decomposed into two components, as well as taking into account that each type of pollutant associated with specific types of use of natural resources and raw materials, the model of sustainable economic development (Karpinsky-Bozhko model) is formed, which allows to determine its achievements with the economic and innovative products. According to the model we suggest dividing of scientific and technical progress into the following kinds: the 1st kind (effect on the competitiveness of products by improving the efficiency of labour) and the 2nd kind (effect on the competitiveness of products through a resource saving) that allows you to assess the role of STP from the perspective of sustainable economic development. We distinguish the effect of state assets (in Ukraine at the beginning of 2015 the degree of wear up to 80 %) on the investment attractiveness of privatized objects and financial flows from this that it would be possible to characterize the

implementation of measures for sustainable economic development. We propose to create the Research Institute of Social, Financial and Economic Problems of Functioning and Development of the Lviv-Volyn Coal Basin concerning the need to expand the replacement of imported energy carriers for domestic coal (western region of Ukraine) and integrating with the implications for sustainable development of the economy. It is noted that sustainable economic development is only possible on the basis of systematic attention to science and active implementation of its results with adequate funding (more than 1 % of GDP), but in Ukraine in recent years, total spending on science make 0.7-0.8 % of GDP, which indicates more the level of compliance of Ukrainian science of cognitive function.

Keywords: sustainable economic development, knowledge economy, model, comparison, scientific and technological progress, the gross domestic product, depreciation, resource environment, financing.

УДК 631.133

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Г.М. Колісник¹

Розглянуто проблему продовольчої безпеки України. З'ясовано, що завдання та напрями підвищення стану продовольчої безпеки потрібно покласти на державу з метою регулювання. Розглянуто підхід до визначення поняття "продовольча безпека" та подано характеристику елементам продовольчої безпеки. Досліджено основні принципи продовольчої безпеки. З'ясовано економічну сутність та індикатори продовольчої безпеки. Зазначено, що Світова організація торгівлі визначає, що продовольча безпека базується на трьох основних принципах: продовольчої достатності, продовольчого доступу та продовольчого використання. Визначено основні напрями продовольчої безпеки.

Ключові слова: продовольча безпека, поняття продовольчої безпеки, сутність продовольчої безпеки, стан продовольчої безпеки, елементи продовольчої безпеки, принципи продовольчої безпеки, напрями продовольчої безпеки.

Актуальність проблеми. Процес формування продовольчої безпеки країни має комплексний характер та пов'язаний з макроекономічним розвитком держави загалом та її регіонів зокрема. Згідно з чинним законодавством України, продовольча безпека визначається як захищеність життєвих інтересів людини, що виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримки відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та використання заходів контролю імпортової продукції з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Продовольча безпека має тісний зв'язок із внутрішніми чинниками (розвиток аграрної сфери, продовольча забезпеченість країни) і зовнішніми чинниками (глобальна продовольча проблема, зовнішньоекономічна політика держави). Проте суспільству потрібне забезпечення корисним, безпечним для здоров'я і доступним (за ціною) продовольством, а питання їх якості останніми роками набуває особливої актуальності.

¹ доц. Г.М. Колісник, канд. екон. наук – Ужгородський НУ

ті. Адже сьогодні на продовольчому ринку складно назвати виробників, які б якісно виробляли свою продукцію, спрямовували виробництво на якість, а не на збагачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розроблення теоретичних аспектів і здійснення прикладних досліджень проблем продовольчої безпеки, вивчення питань підвищення ефективності продовольчого забезпечення населення постійно висвітлюють у науковій літературі. До відомих належать праці Я. Алексєєва [1], Н. Волченко [3], Г. Калетник [5], Т. Коломієць [6], Н. Сеперевич [9], М. Хорунжого [12], О. Шевцова [9] та інших учених. Фахівці різних галузей науки наголошують на посиленні проблеми забезпечення продовольством населення. Тому незавершеність наукових розробок з дослідження продовольчого забезпечення та істотна практична значущість цієї проблеми підтверджують актуальність теми цієї роботи.

Невирішені частини проблеми. На сучасному етапі трансформації економічної системи та соціального устрою проблема забезпечення продовольчої безпеки потребує досконалого та всебічного вивчення. Це пов'язано із системною кризою і спадом виробництва майже всіх галузей національного господарства, обмеженістю матеріально-технічних і фінансових ресурсів, робочої сили, депопуляції сільського населення й іншими факторами, які впливають на процес забезпечення продовольчої безпеки [6].

У вирішенні проблем продовольчої безпеки пріоритетне місце належить розвитку аграрного сектору та сільського господарства. Не менш важливе значення має міжнародна торгівля продовольством та зовнішня політика держави у цих сферах. Поєднання розвитку виробництва та розвитку торгівлі є одним з найефективніших методів забезпечення продовольчої безпеки в державі.

Мета дослідження – узагальнення головних проблем на шляху до досягнення продовольчої безпеки, визначення економічної сутності, мети, значення та напрямів її покращення.

Основні результати дослідження. Проблема продовольчої безпеки є важливою складовою частиною економічної політики та стратегії держави. Вона потребує підтримки продовольчого забезпечення населення на рівні, який би гарантував його нормальну життєдіяльність та стійке суспільне відтворення на умовах розширеного виробництва. Адже саме порушення та недотримання умов продовольчої безпеки створюють безпосередню загрозу здоров'ю, а отже, і життю населення, економічній і соціальній безпеці країни. В Україні зростання цін на продовольство відчувається дуже гостро, оскільки витрати на харчування значно збільшуються, а реальні доходи населення постійно зменшуються через погіршення соціально-економічної ситуації у країні.

Відповідно до проекту Закону України "Про продовольчу безпеку України" продовольча безпека – соціально-економічне та екологічне становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, потрібних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України [8]. Тому, згідно з чинним законодавством України, продовольча безпека визначається як захищеність життєвих

інтересів людини, що виражається в гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності. Продовольча безпека має тісний зв'язок із внутрішніми чинниками (розвиток аграрної сфери, продовольча забезпеченість країни) та зовнішніми чинниками (глобальна продовольча проблема, зовнішньоекономічна політика держави). Завдання та напрями підвищення стану продовольчої безпеки потрібно покласти на державу через її основні органи. Тому це питання потребує чіткого регулювання на державному рівні. Сьогодні одним із основних завдань Міністерства аграрної політики та продовольства України є: реалізація державної аграрної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу та забезпечення продовольчої безпеки держави.

Реалізація такого забезпечення відбувається засобами системи законодавства, яка надає теоретичне тлумачення положень та дає пояснення щодо їх застосування на практиці. Очевидними можуть бути негативні наслідки відсутності єдиного нормативно-правового акту, який регулював би питання продовольчої безпеки в Україні [3, с. 39].

Поняття "продовольча безпека" вітчизняні дослідники тлумачать неоднозначно, вкладаючи в нього різний зміст (рис.). Часто під цим поняттям розуміють тільки повне самозабезпечення продуктами харчування або ж це поняття зводять до питання збільшення державної підтримки, посиляючись на кризовий стан вітчизняного аграрного сектору, а також розглядаючи питання імпортової продовольчої залежності. Поняття "продовольча безпека" містить кілька змістових аспектів, одним з них є той, що продовольча безпека забезпечується за умови відсутності самої можливості голоду чи довготривалого недоїдання великої кількості населення [9, с. 4].

Рис. Підхід до визначення поняття "продовольча безпека" [1, с. 104]

Визначення продовольчої безпеки, сформульовані на Римській зустрічі, містять такі елементи: фізична доступність достатньої в кількісному відношенні, безпечної та поживної їжі; економічна доступність до продовольства належного обсягу та якості всіх соціальних груп населення; автономність та економічна самостійність національної продовольчої системи (продовольча незалежність); надійність, тобто здатність національної продовольчої системи мінімізувати вплив сезонних, погодних та інших змін на постачання продовольством населення всіх регіонів країни; стійкість, яка означає, що національна продовольча система розвивається в режимі розширеного відтворення [1, с. 104].

Згідно з концепцією визначення продовольчої безпеки (Maxwell та Frankenberd), продовольча безпека визначається як можливість придбати їжу, необхідну для підтримання здорової та активної життєдіяльності, у будь-який момент часу. Водночас, довільне використання терміна "продовольча безпека" як системо-утворювального, як це було у проекті Національної програми розвитку агропромислового виробництва і соціального відродження села України на 1999-2010 рр., містить у собі загрозу спрямування всіх інших ресурсів держави на "піднесення сільського господарства", пропозиція продукції якого не буде забезпечена попитом з боку широких верств населення [7, с. 6]. Запропонована стратегія аграрної політики, яка зводиться до продовольчої безпеки України, має на меті досягнення самозабезпечення мінімально необхідним обсягом продовольства та відродження життєздатності сформованого аграрного сектору економіки країни та його принципів. Розглядаючи різні підходи до визначення сутності поняття продовольчої безпеки, не можна залишити поза увагою принципи, на яких вона ґрунтується.

До основних принципів підвищення стану продовольчої безпеки можна віднести: продовольча незалежність держави; підвищення рівня екологічності та якості продукції шляхом стимулювання біологічного виробництва екологічно безпечного продовольства, розвиток та впровадження біотехнологій, державний контроль за якістю продукції, сертифікація продукції згідно з міжнародними стандартами якості; забезпечення стійкого зростання виробництва і підвищення доступності для споживачів продуктів рослинництва, тваринництва; введення мінімальних гарантованих закупівельних цін, що забезпечують товаровиробникам високу рентабельність виробництва і його розширення; забезпечення інтересів України у системі міжнародної продовольчої безпеки в умовах глобалізації та регіональної економічної інтеграції.

Комплексний підхід до формування сучасної аграрної політики і вибору її пріоритетів, у контексті забезпечення продовольчої безпеки виявився не розробленим. Спрощена суть продовольчої безпеки, яка полягає у забезпеченні населення продуктами харчування згідно з фізіологічними нормами, а промисловості – сировиною і формування експортного потенціалу, є не тільки хибною, але й шкідливою [12, с. 56].

Комплексне уявлення про сутність продовольчої безпеки можна подати так: продовольча безпека – це такий стан економіки, за якого гарантується стабільне забезпечення населення продовольством, незалежно від несприятливих умов у міжнародних відносинах чи несприятливої кон'юнктури світового ринку, в кількості та якості, що відповідають науково обґрунтованим параметрам. Для оцінювання можливих загроз продовольчої безпеки потрібно проаналізувати основні її показники. Треба зазначити, що Постановою КМУ [7] затверджено такі індикатори продовольчої безпеки:

- 1) добова енергетична цінність раціону людини;
- 2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів;
- 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах;
- 4) економічна доступність продуктів;

- 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами;
- 6) місткість внутрішнього ринку певних продуктів;
- 7) продовольча незалежність за певними продуктами імпорту.

В Україні індикатори продовольчої безпеки визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р., № 1379 "Деякі питання продовольчої безпеки", із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1041 (1041-п) від 12.10.2011, (було затверджено Методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки) та Законом України "Про продовольчу безпеку України", прийнятого Верховною Радою України від 22 грудня 2011 р. [7]. Але було б доцільно розподілити їх відповідно із принципами дослідження забезпечення продовольчої безпеки країни. Такий підхід дасть змогу сформувати повне коло показників оцінювання продовольчої безпеки і визначать показники між ними. Географічне розташування України, розміри її території, чисельність населення, природні ресурси в поєднанні з потенційними можливостями у науковій, економічній та інших сферах суспільного життя дають їй змогу і право мати статус одного з найважливіших її членів. Однак для покращення ефективності співпраці з міжнародними організаціями, зростання рівня продовольчого забезпечення населення держави та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, необхідно насамперед внести відповідні корективи до нормативно-правового забезпечення продовольчої безпеки України, яке потребує удосконалення.

Сьогодні Світова організація торгівлі визначає, що продовольча безпека ґрунтується на трьох основних принципах: продовольчої достатності, продовольчого доступу та продовольчого використання, що означає наявність достатньої кількості продуктів харчування на постійній основі, ресурсів для їх отримання, що дасть змогу забезпечити необхідний раціон харчування, а також водопостачання та санітарії. Узагальнюючі наявні підходи, можна говорити про існування основних напрямів продовольчої безпеки [12, с. 41-42]: *самозабезпечення країни, економічна доступність харчування, якісне харчування, збалансоване харчування, екологічне харчування.*

Самозабезпечення країни. Центром системи самозабезпечення країни є агропромисловий комплекс країни, з її підсистемами: збуту і розподілу; резервів та споживання продовольства; менеджменту; кадрового, інформаційно-консультативного забезпечення; фінансового забезпечення; матеріально-технічного забезпечення; наукового забезпечення. Кожна держава повинна забезпечувати населення продуктами харчування, базуючись на власному виробництві основних продуктів. Продовольче самозабезпечення передбачає задоволення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняного виробництва, яке зумовлює незалежність держави від зовнішніх постачальників у задоволенні потреб населення.

Цей принцип передбачає відсутність залежності від імпорту продовольчих товарів. Для запобігання ситуації залежності держава може нарощувати свій економічний потенціал і підвищувати ефективність агропромислового виробництва. Вважаємо за доцільне наголосити на тому, що якщо за наявності на ринку вибору з вітчизняних та імпортованих продовольчих товарів, населення все

ж таки надає перевагу вітчизняному виробнику, то це свідчить про високий рівень самозабезпечення країни продовольством.

Економічна доступність харчування. Визначальним фактором економічної доступності продовольства є рівень економічного та соціального розвитку суспільства країни. Від нього залежить можливість різних верств населення споживати у необхідному обсязі та асортименті продукти харчування, закуповуючи їх за ринковими цінами, виробляючи у власних підсобних господарствах тощо. В Україні відбувається постійне поглиблення диференціації доходів населення, оскільки різниця між крайніми групами з найнижчими та найвищими рівнями доходів досить істотна.

Підвищення економічної доступності продовольства має ґрунтуватися, насамперед, на зростанні доходів населення, передусім найбідніших його верств, та обґрунтованих роздрібних цінах на продовольчі товари, а також потужній програмі їх бюджетної адресної підтримки.

Якісне харчування. Це забезпечення такої сукупності властивостей продукції, яка обумовлює її здатність задовольнити певні потреби відповідно до призначення. Реалізується через досягнення повноцінного рівня харчування населення внаслідок споживання високоякісних продуктів харчування. Якість, як економічна категорія, є сьогодні одним із основних чинників конкурентоспроможності продукції аграрної сфери, а проблема її підвищення є комплексною, бо охоплює наукову, технічну, соціальну та економічну компоненти. На цей час неможливе виробництво якісної продукції без використання високоякісної сільськогосподарської сировини, інноваційних технологій і сучасного обладнання та висококваліфікованих кадрів.

Збалансоване харчування. Збалансоване харчування ґрунтується на тому, що їжа складається з різних харчових речовин: жирів, білків, вуглеводів, вітамінів, жирних кислот, мінеральних солей, мікроелементів тощо. Особливе значення мають незамінні речовини, які в організмі людини не утворюються, а потрапляють у нього з продуктами харчування. На основі теорії збалансованого харчування розроблено добові норми вживання окремих речовин.

Екологічне харчування. Вважаємо за доцільне ввести ще одну компоненту в систему принципів продовольчої безпеки країни. Згідно з принципом екологічності, все повинно бути підпорядковано принципу мінімального навантаження на екологію і максимальної "натуральності" як самого продукту, так і виробництва харчових продуктів. Сировину потрібно вирощувати без застосування пестицидів і хімічних добрив, з мінімальним механічним обробленням, у виробництві варто унеможливити шкідливі викиди. Також екологічність передбачає те, що споживання електро- і теплоенергії зводиться до мінімуму завдяки заходам з енергозбереження та використанню енергоощадних технологій, споживанню енергії води і вітру. Виробництво за принципом екологічності на цей час потребує великого інвестування. Зараз це ніша невеликих фермерських господарств і середніх за розмірами заводів. Але ніша постійно розширюється, оскільки споживачі готові переплачувати за натуральний продукт без хімії і за ідею збереження природи в первозданному вигляді.

Державна підтримка сільськогосподарських виробників потрібно спрямувати на розширення можливостей виробництва і збуту продукції. Окрім розвитку ринкової інфраструктури, напрямками такої підтримки товаровиробників можуть бути:

- інвестиції в харчову промисловість, що дасть змогу збільшити обсяги виробництва, перероблення та підвищити якість вітчизняної продукції;
- збільшення обсягів використання вітчизняної продукції для державних потреб, наприклад, дитячих садочків, будинків престарілих, інших соціальних установ;
- надання адресних продовольчих субсидій найбільш бідним і використання вітчизняної продукції для безкоштовного харчування у школах, дитячих садках.

Запровадження двох останніх напрямів не тільки стимулюватиме попит, а й сприятиме подоланню бідності в Україні та підвищенню рівня життя верств населення. До заходів розширення попиту належить також сприяння товаровиробникам в експортній діяльності. При цьому держава може стимулювати перехід на світові стандарти виробництва сільськогосподарської продукції, що є передумовою виходу на зовнішні ринки, допомогти у просуванні продукції на міжнародні ринки, гарантувати експортні кредити.

Висновки. Потрібно чітко визначити і сформулювати ефективну модель продовольчої безпеки, розробити стратегію фінансової політики, пов'язаної з розвитком національного господарства, що, своєю чергою, має забезпечити створення конкурентоспроможного продовольчого комплексу з оптимальною структурою виробництва, здатного в умовах міжнародної економічної інтеграції та глобалізації випускати високоякісну конкурентоспроможну продукцію, забезпечувати потреби населення у продуктах харчування та належний рівень продовольчої безпеки держави.

Перспективи подальших досліджень. Для України найкращим варіантом є нарощення обсягів виробництва за рахунок власного потенціалу, адже проблема продовольчої безпеки виникає внаслідок нестачі продуктів харчування саме власного виробництва. На жаль, сальдо торговельного балансу у нас від'ємне. Сучасний стан розвитку нашого сільськогосподарського виробництва можна розглядати як такий, що створює загрозу для продовольчої незалежності України. На наш погляд, пріоритетним має бути розвиток агропромислового комплексу та соціального розвитку села. Поступова втрата внутрішнього ринку збуту сільськогосподарської продукції внаслідок засилля імпортованих товарів, причому нерідко сумнівної якості, призвела до надмірної лібералізації зовнішньої торгівлі, яку проводить держава. Сільське господарство не тільки виробляє сільськогосподарську продукцію, але й формує продовольчу безпеку, скорочуючи ризики, пов'язані з непередбачуваними подіями чи можливою нестачею продовольства в майбутньому, сприяє збереженню землі і навколишнього середовища. Усе це містить поняття багатofункціональності сільського господарства.

Література

1. Алексеева Я. Наукові засади визначення продовольчої безпеки / Я. Алексеева. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu.
2. Борисова В.А. Економічні аспекти відтворення земельних ресурсів як фактора виробництва / В.А. Борисова // Вісник Сумського національного аграрного університету : зб. наук.-техн. прац. – Сер.: Фінанси і кредит. – 2011. – № 2. – С. 123-128.

3. Волченко Н.В. Продовольча безпека: теоретичні аспекти та реалії сьогодення : монографія / Н.В. Волченко // Система національного менеджменту в контексті інтеграційного виміру : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во ПП Вінниченко М.Д., ФОП Литовченко С.Б., 2014. – С. 38-57.

4. Калетнік Г.М. Місце і роль продовольчої безпеки / Г.М. Калетнік, Г.О. Пчелянська // Бізнес-Інформ : Міжнар. наук. екон. журнал. – Харків : Вид-во ХНЕУ. – 2014. – № 2. – С. 30-34.

5. Коломієць Т.А. Актуальні проблеми фінансової політики у сфері забезпечення продовольчої безпеки / Т.А. Коломієць. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ndi-fp.asta.edu.ua>

6. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р., № 1379 // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Постанова Верховної Ради України Про прийняття за основу проекту Закону України про продовольчу безпеку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3498-vi>

8. Сеперович Н. Продовольча безпека в Україні: стан, проблеми та шляхи вирішення / Н. Сеперович, О. Шевцов. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.fem.znau.edu.ua>

9. Скидан О.В. Аграрна політика як пріоритет економічної політики держави / О.В. Скидан. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dy.nauka.com.ua>

10. Федулова І.В. Дослідження продовольчої безпеки: принципи і підходи щодо оцінки / І.В. Федулова // Стратегія розвитку України : наук. журнал. – 2014. – № 34. – С. 40-46.

11. Хорунжий М.Й. Аграрна політика : підручник / М.Й. Хорунжий. – К. : Вид-во ХНЕУ, 2010. – 321 с.

Надійшло до редакції 27.01.2016 р.

Колесник Г.Н. Понятие, сущность, значение и перспективные направления улучшения продовольственной безопасности Украины

Рассмотрена проблема продовольственной безопасности Украины. Выяснено, что задачи и направления повышения состояния продовольственной безопасности должны быть возложены на государство с целью регулирования. Рассмотрен подход к определению понятия "продовольственная безопасность" и дана характеристика элементам продовольственной безопасности. Исследованы основные принципы продовольственной безопасности. Выяснены экономическая сущность и индикаторы продовольственной безопасности. Отмечено, что Всемирная торговая организация определяет, что продовольственная безопасность базируется на трех основных принципах: продовольственной достаточности, продовольственного доступа и продовольственного использования. Определены основные направления продовольственной безопасности.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, понятие продовольственной безопасности, сущность продовольственной безопасности, состояние продовольственной безопасности, элементы продовольственной безопасности, принципы продовольственной безопасности, направления продовольственной безопасности.

Kolesnik H.N. Concept, Essence, Meaning and Perspective Directions of Improving Food Security in Ukraine

The problem of food security of Ukraine is studied. The main objectives and problem areas for improving the state of food security are found to be laid on the government in order to be regulated. The approach to the definition of 'food security' is studied. The elements of food security are characterized. The basic principles of food safety are defined. The economic substance and indicators of food security are found. The World Trade Organization is determined to stipulate that food security is based on three main principles: adequacy of food, food access and food use. The main areas of food security are defined.

Keywords: food security, food security concept, the essence of food security, the state of food security, food safety elements, principles of food safety, food security trends.

УДК 640.5

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ

О.С. Паук¹

Визначено інноваційні напрями розвитку підприємств готельної індустрії світу та України, а саме – екологізації засобів розміщення. Досліджено основні показники, які характеризують екологічність підприємств готельного господарства. Також визначено готельні підприємства України, які отримали еко-сертифікат від міжнародної компанії Green Key, яка відзначає їх відповідальне та дбайливе ставлення до навколишнього середовища та активну участь у соціальному житті, та надала еко-сертифікати вже 12 готелям України.

Ключові слова: індустрія туризму, готельне господарство, еко-готель, показники екологізації, Green Key.

Актуальність дослідження. На сьогодні у світі склалася потужна система засобів розміщення, яка сформувала матеріально-технічну основу індустрії туризму – готельне господарство. Це тисячі підприємств по всьому світу, об'єднаних спільною метою – забезпечити туристів необхідними та бажаними послугами. У цих умовах нагально постає проблема пошуку нових шляхів розвитку ринку готельних послуг, що й підтверджує актуальність досліджуваної теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження та вивчення функціонування і перспектив розвитку підприємств готельного господарства зробили такі науковці: С. Байлик, М. Мальська, Г. Мунін, Х. Роглев, А. Мунін, А. Мазаракі та ін. Проте недостатньо уваги приділено вивченню екологізації засобів розміщення, зокрема в Україні.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження сучасного стану екологізації підприємств готельного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з інноваційних тенденцій розвитку готельного господарства як в Україні, так і в усьому світі є орієнтація на екологічність. Сьогодні дедалі більшої популярності набуває рух за охорону навколишнього середовища. Піклуючись про екологічну рівновагу, люди дедалі частіше змінюють свої звички й уподобання. Готелі теж залучені в цей процес і намагаються в міру можливостей відповідати поняттю "еко-готель". Еко-готелі – заклади гостинності, які функціонують за принципом гармонійного сусідства з природою, не забруднюючи навколишнього середовища. Упровадження в готелях інноваційних екологічних технологій має на меті збереження часу, грошей та енергії. Не дивно, що шлях до них лежить через використання природної енергії.

Програма "екологія в готелі" не завжди потребує прийняття радикальних рішень – важливі будь-які дрібниці: автоматична сантехніка на інфрачервоних променях, електричні мильниці. При цьому "екологічна програма" не досягне своєї мети, якщо не буде організоване письмове "виховання" гостей. Наприклад, заклик до клієнтів "не кидати на підлогу рушник, якщо він ще використо-

¹ Викладач-стажист О.С. Паук – Львівський інститут економіки і туризму